

Asia: VN/7747/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi yleistukilain, kotoutumisen edistämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Yleistukilaki

Yleinen näkemyksenne työskentely- ja asumisaikavaatimuksen asettamisesta tavanomainen yleistuen saamisen edellytykseksi

Esityksessä ehdotetaan, "että työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehdotusta ja joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain mukaisella tavalla edeltäneen kymmenen vuoden aikana."

Työttömien Keskusjärjestön mielestä tämä on järkevä lähtökohta. On ihmisarvoisen elämän edellytys saada tukea, jos ei töitä löydy, mutta suomalaisen yhteiskunnan tulee välittää viesti, että työ on parasta sosiaaliturvaa terveille ja työkykyisille ihmisille. Jo maassa olevien ihmisten työvoimapotentialin hyödyntäminen on järkevää yhteiskuntapolitiikkaa.

Emme kannata sitä, että kotoutumistukea kutsuttaisiin yleistueksi. Jos yleistukeen tulee valtavasti erilaisia tulotasoja ja erityisehtoja, niin tuesta tulee sekava ja byrokraattinen kaikille hakijoille.

- **Tavanomaisen yleistuen saamisen edellytykseksi asetettaisiin vaatimus työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täyttämisestä. Näkemyksenne työskentelyvaatimuksesta**

Työttömyysturvalain mukaisen työssäoloehdon täytyminen on työttömille kansalaisille myös vaatimus. Emme näe syytä, miksei maahanmuuttajataustaisilla olisi vähintäänkin sama tilanne.

- **Vaihtoehtoisesti tavanomaisen yleistuen edellytykset voisi täyttää kolmen vuoden asumisella Suomessa. Näkemyksenne asumisaikavaatimuksesta**

Työmarkkinatuen ehtona on ammatillinen koulutus tai korkeakoulutus. Mikäli tämä ei täyty, 21 viikon odotusajan jälkeen saa oikeuden. Tähän suhteutettuna kolmen vuoden asuminen on pitkäaikainen aika. Toisaalta tätä odotusaikaa luonnollisemmin tulisi soveltaa kansainvälisiin käytäntöihin.

Yleinen näkemyksenne kielitaitoa koskevista poikkeuksista työskentely- ja asumisaikavaatimuksen soveltamiseen

Mielestämme perustason kielitaito tukee Suomeen integroitumista. Sitä on kohtuullista vaatia. Mutta toisaalta on paljon työpaikkoja Suomessakin, jossa suomen kieltä ei tarvita. Kielitaidon merkityksestä työmarkkinoilla oli esityksessä suhteellisen hyvää analyysia.

Kielitaito tämän lakiesityksen yhteydessä oikeuttaisi hakijan yleistuen aiemmin kuin kolmen vuoden asumisehdon täyttymisen seurauksena. Tämä lienee yleistuen oikeutuksen näkökulmasta voimakas kannustin hankkia kielitaito ja tässä mielessä kannatettava esitys.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, jonka äidinkieli on suomi, ruotsi tai saame. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Hyvä, että huomioidaan ulkosuomalaisten tilanne. Suomen rajojen ulkopuolella elää ja kasvaa jo suuri määrä suomalaisia, joita tämä voisi potentiaalisesti koskea.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka on osoittanut riittävän suomen tai ruotsin taidon (Eurooppalaisen viitekehyksen mukainen B1.1 taso) kielen kahdella osa-alueella. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Kielitaito tämän lakiesityksen yhteydessä oikeuttaisi hakijan yleistuen aiemmin kuin kolmen vuoden asumisehdon täyttymisen seurauksena. Tämä lienee yleistuen oikeutuksen näkökulmasta voimakas kannustin hankkia kielitaito ja tässä mielessä kannatettava esitys. Kannustavuus ei tule olla ainoa kriteeri. On ensiarvoisen huomioida ihmisarvo ja ihmisoikeusperusteisuus.

- **Esityksessä on arvioitu, että suurin osa osoittaisi kielitaitonsa kotoutumiskoulutuksesta saatavalla todistuksella. Lisäksi mahdollistettaisiin maksuton keskitason YKI-tutkinnon suorittaminen. Näkemyksenne kielitaidon osoittamisen tavoista**

Nämä esitykset kuulostavat järkeviltä. Tärkeää on, että kotoutumiskoulutusta on riittävästi tarjolla.

- **Kielitaidon osoittamisen tavat määritettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa. Näkemyksenne tätä koskevan asetuksen antovaltuuden antamisesta**

Kuinkahan paljon suomenkielen vaatimukset vaihtuvat, että tätä täytyy valtioneuvoston asetuksessa määritellä tarkemmin? Joustavuus ajan tarpeisiin nähden lienee kuitenkin perusteltua.

- **Työskentely- ja asumisaikavaatimusta ei sovellettaisi henkilöön, joka vamman tai muun vastaavan syyn takia voi osoittaa kielitaitoaan. Näkemyksenne tästä poikkeuksesta**

Ymmärrettävä poikkeus.

- **Esityksen toimeenpanoon liittyy sekä Kelan että työvoimaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näkemyksenne toimeenpanoprosessin toimivuudesta**

Toimeenpano toiminee samantasoisesti kuin tähänkin mennessä.

Näkemyksenne yleistukilain 8 §:n mukaisen ulkomaalaista koskevan rajoituksen muuttamisesta tilapäisen suojelun oleskeluluvalla maassa olevien osalta

Mielestämme on järkevää hyödyntää ukrainalaisten työvoimapotentialiaali. Suomessa on asunut jo pitkään ukrainalaisia, jotka eivät sodan pitkittyneen tilanteen vuoksi voi palata kotimaahansa. Mikäli tämä lakimuutos siihen auttaa, niin kannatamme lakimuutosta.

Kotoutumisen edistämisestä annettu laki

Näkemyksenne palveluun pääsemisen takuuajasta

6 kk on pitkä aika odotella palvelua. Kokemuksen mukaan nuorille kolmekin kuukautta on pitkä aika. Lisäksi täytyy huomioida kuinka pitkään on ollut muuta odotusta-aikaa ennen kuin pääsee palvelun takuuajan piiriin?

Palvelun järjestämisen odotusaika tulee olla niin lyhyt kuin mahdollista, että järkevää tarkoituksenmukaista palvelua voidaan järjestää.

Näkemyksenne takuuajan kuluessa tarjottavista palveluista

Työllisyyspalveluista on hyötyä työllistymiseen etenkin silloin, kun on työvoimapulaa. Taantuman aikana työllisyyspalveluilla voi kouluttautua yms. Kotoutumisen näkökulmasta kaikki palvelu on arvokasta kielitaidon kartuttamisen näkökulmasta. Lakiesityksessä oli hyvin ja tiivistä kuvattu näitä vaikutuksia.

Näkemyksenne takuuajan toteutumisen valvonnasta

-

Laki yleisistä kielitutkinnoista

Näkemyksenne maksuttoman keskitason YKI-tutkinnon suorittamisen mahdollistamisesta

Suomenkielen perustaito on merkittävä avain työelämään ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Siksi tämä on kannatettavaa.

Esityksen vaikutukset ja perustelut

Näkemyksenne esityksen vaikutuksista kotoutumisen kannusteisiin

Kielitaito tämän lakiesityksen yhteydessä oikeuttaisi hakijan yleistuen aiemmin kuin kolmen vuoden asumisehdon täyttymisen seurauksena. Tämä lienee yleistuen oikeutuksen näkökulmasta voimakas kannustin hankkia kielitaito ja tässä mielessä kannatettava esitys. Ihmisarvon ja oikeuden toteutuminen on kuitenkin ensisijaista.

Sukupuolten eroja voisi arvioida ehkä enemmän. Suomessa molempien sukupuolten oletetaan osallistuvan työmarkkinoille, mutta näin ei ole muualla maailmassa yhtä vahvasti. Palveluiden oikea-aikaisuutta voisi pohtia - esim. työllisyyspalvelut eivät välttämättä sellaisenaan ole naisille paras ratkaisu tilanteessa, jos oletuksena on, että mies käy töissä ja nainen on kotona. Kuinkahan paljon tätä on pohdittu ja miten se huomioidaan kotoutumisessa? Vaaditaanko johdonmukaisesti sekä miesten että naisten osallistumista työmarkkinoilla kulttuuritausta riippumatta? Integraatiota toki auttaisi, jos molemmat sukupuolet osallistuisivat kantasuomalaisen tavoin työmarkkinoille.

Näkemyksenne esityksen taloudellisista vaikutuksista

-

Näkemyksenne esityksen muista vaikutuksista

Esityksessä ehdotetaan, "että työttömyyden perusteella maksettava yleistuki maksettaisiin kotoutumistukena sellaiselle työttömälle työnhakijalle, joka ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoja ja, joka on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneen kymmenen vuoden aikana ja on taloudellisen tuen tarpeessa. Kotoutumistukena maksettava yleistuki olisi 33,64 euroa päivässä (vuoden 2026 tasossa)."

Vastaavasti esityksessä lukee: "Yleistuki ei perustu työskentelyyn, vaan se on työttömän vähimmäistoimeentulon turvaamiseksi sosiaalisin perustein suoritettava syyperusteinen tuki, joka on kestoaltaan rajoittamaton. Täysi yleistuki on 37,21 euroa päivässä ja noin 800 euroa kuukaudessa (vuoden 2026 tasossa)."

33,64 euroa päivässä on pienempi korvaus, kuin nykyinen työmarkkinatuki tuleva yleistuki 37,21 euroa päivässä. Miten maahanmuuttajataustaisille riittäisi vähempi kuin "työttömän vähimmäistoimeentulotuki?" Maahanmuuttajataustaisilla on todennäköisesti kantasuomalaisia vähäisemmät sosiaaliset verkostot, joiden varaan he voivat kääntyä.

Suomessa on todettu esimerkiksi ravintola-alalla, marjanpoiminnassa tai rakennusallalla suoranaista riistoa ja hyväksikäyttöä, kun maahanmuuttajataustaisten syrjäytymistä yhteiskunnasta on hyväksikäytetty. Alustataloudessa on todettu myös merkittävää hyväksikäyttöä. Mm. Woltia on käytetty Ylen uutisen mukaan väärin esimerkiksi alivuokraamalla tunnuksia, jotka ovat johtaneet parin euron tuntipalkkoihin... Alhainen sosiaaliturvan taso ja puuttuvat työllisyysmahdollisuudet avoimilla markkinoilla altistavat riistolle, mikä ei ole pitkässä juoksussa kansantalouden näkökulmasta hyvä asia. Verotulot jäävät saamatta ja hyväksikäyttö aiheuttaa negatiivisia sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia yhteiskunnassa.

Mielestämme alhaisen sosiaaliturvan tason merkitystä aliarvioidaan lakiesityksessä . Alhaisilla tulotasoilla jokainen euro menee kulutukseen. Työttömät ovat tulleet esille näkemyksillä, että rahat eivät riitä ruokaan, lääkkeisiin tai sosiaali- ja terveyspalvelumaksuihin.

Näkemyksenne esityksen suhteesta perustuslakiin sekä EU-lainsäädännön ja muiden kansainvälisten velvoitteiden vaatimuksiin

Jussi Tervola ym. ovat tutkineet toimeentulotuen riittävyttä ja todenneet etenkin yksinasuvien kohdalla toimeentulotuen olevan riittämätön täyttämään ihmisarvoisen elämän viitebudjetin mukaiset tarpeet. Tämä tutkimus on tehty on ennen kuin hallitus on tehnyt leikkauksensa mm. korvattavaan asumisnormiin. Euroopan neuvostolle on tehty jo useampi kantelu, jossa perusturvan tasoa on Suomessa pidetty EU:n normeja alittavana.

Tässä yhteydessä toteamme, että esitetty yleistuen taso ei todennäköisesti täytä kansainvälisiä tai kotimaisia normeja ja on riittämätön inhimillisen elämän turvaamiseksi. Tähän asiaan tulee kiinnittää jatkotyöskentelyssä huomiota ja on paljon oleellisempi kuin kannustinnäkökulmat.

<https://www.julkari.fi/server/api/core/bitstreams/1ecd479d-56ae-4a23-839a-e1727be09da6/content>

Voimaantulo

Näkemyksenne esityksen voimaantulosta

-

Kotoutumistuki ja palveluun pääsemisen takuu aika koskisivat tilanteita, joissa henkilö muuttaa Suomeen ehdotetun lain tultua voimaan. Näkemyksenne tästä siirtymäsäännöksestä

-

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muuta lausuttavaa esityksestä.

-

Haapakoski Jukka
Työttömien Keskusjärjestö ry